

L'OBRA CIENTIFICA DEL DR. BOTEY ANTICIPADORA DE LA LARINGOLOGIA A ESPANYA

Julià FARRE i SOSTRES

Resum

Situació de l'especialitat a primers de segle. Comentari sobre l'activitat mèdica del Dr. Botey, la curiositat científica, l'esperit innovador, que el situa capdavanter en l'especialitat i treballa per la unificació de les diferents rames de l'otorinolaringologia. Visites múltiples, casi tots els centres de la seva especialitat a Europa per comprovar les novetats. D'aquesta manera es decideix des de molt aviat pels estudis i treballs de laringologia i especialment sobre trastorns de la veu. La gran quantitat de publicacions en aquesta rama fa que el considerem un pioner en la que més endavant es dirà la foniatria, en la que comentem les seves aportacions.

ANTECEDENTS

L'especialitat com avui és considerada ha passat per diverses etapes. En els hospitals no existia com a tal dedicació. La laringologia solia estar inclosa en la medicina interna. La gran majoria d'especialistes, principalment a Alemanya, eren otòlegs. L'obligatorietat de l'especialitat no s'esdevé a Espanya fins un Real decret de l'any 1902 en la llicenciatura. El progrés de la laringologia no s'esdevé més tard del descobriment del laringoscop per Manuel García, que no era metge. Més tard Czermak aprofita el descobriment per les observacions patològiques de la laringe, utilitzant ja el mirall frontal per la il·luminació. Cal tenir en compte que la comunicació de Manuel García ja va figurar aquell mateix any (1855) als Procedings de la Royal Society de Londres. Un dels primers llibres sobre la veu data del 1893 (La veu, el cant i la paraula de Lenox-Browbe y E. Behuke). Recordem que R. Botey va escriure el seu llibre "Higiene, desarrollo y conservación de la voz" l'any 1855. Un altre antecedent és el de Ewald que l'any 1898 construeix un model de larinx articulada i mòbil. Citem finalment a F. Semon que funda la primera clínica especialitzada en el St. Thomas Hospital, l'any 1919. Fins el 1921 al Congrés de Nuremberg les dos societats alemanyes d'otologia i la Unió a les de laringologia constitueixen per fi la Otorinolaringologia, enfront les activitats mèdiques aïllades. Però no va ésser

fins el 1932 que Tarneaud proposa i és acceptat el nom de Foniatria, que estudia la patologia de la veu.

ACTIVITAT MÈDICA I PROFESSIONAL DEL DR. BOTEY

L'activitat mèdica és un tant curiosa. Home treballador i molt format, és decideix per l'especialitat als 30 anys (es llicencia als 26 anys i el doctorat a Madrid al cap de dos anys versa sobre un tema de traumatologia).

La inclinació a la laringologia s'esdevé per la seva afecció al cant, com ell mateix ens explica "per les meves afeccions líriques vaig estudiar bastant a fons en mecanisme de la veu en els diferents registres. Amic de diversos artistes i metge de teatres, començo a tractar malalties laríngies. Això junt a les meves afeccions al cant i a la lectura de vàries obres sobre la veu van decidir-me a publicar al 1886 una obra titulada Higiene, desarrollo y conservación de la voz, que s'esgota a l'any i mig de publicada" (1).

Confessa més endavant que "vaig dedicar-me amb alguna serietat a la laringologia als començaments del 1886", és a dir quan ja feia cinc anys que era metge. Després de fer-se una certa fama i fins s'anuncia a periòdics, deixa aviat aquesta actuació "estava arrepentit i quasi avergonyit d'aquella conducta" i la prova és que a principis de 1887 diu "vaig dedicar-me sèria i profundament a l'estudi de l'especialitat". L'any 1898 el dedica a fer estades a les clíniques més reconegudes d'Europa, fins i tot de 4 mesos.

Per fer palesa la seva dedicació professional cal seguir els passos i l'obra perquè es pot deduir la seva inclinació a la laringologia, sens deixar de conèixer els demés aspectes i practicar-los amb èxit. No trobem cap escrit remarcant aquesta dedicació, que és important, per més que la seva obra és molt extensa com les publicacions i casuística. Només posar com exemple que de 91 treballs que hem recollit, 48 estan dedicats a temes laringològics. A ells dedicarem un estudi especial.

Participació a Congressos

Ressenyem els que interessin al nostre estudi. Al Congrés Internacional de París de 1889 presenta una comunicació titulada: "Le bacille de Koch comme element de diagnostique de la tuberculose du larynx" expressant que molts cops l'existència del bacil no assegura que es tracti d'una fúmia laríngia i que l'únic medi era la inoculació als conills dels extractes de pacient. Anteriorment, al Congrés Mèdic de Roma Internacional (1894) presentà 4 comunicacions, entre elles "La sífilis hereditaria tardia de la laringe" basada en experiències personals i que és citada al llibre de Castex "Maladies du larynx". Un altre treball porta el títol "Paràlisis sífilítica de la laringe".

L'any 1896 té lloc a Madrid el "I Congreso Español de Otorinolaringología", en el que presenta cinc comunicacions entre les que destaquem: "Inyecciones traqueales en la tuberculosis laringo-pulmonar", tècnica que va presentar per primera vegada. Un altre treball es titula "Tirotomía en el cáncer laríngeo".

L'any següent té lloc a Moscou al "XII Congreso Médico Internacional" en el que presenta un treball sobre laringologia que és titula "Indicaciones y contraindicaciones del tratamiento quirúrgico en al tuberculosis laríngeas y resultados". Contaba años más tarde que en esta capital, al descender del tren, fué recibido com un gran cartel con el nombre "Doctor Botey".

L'any 1900 té lloc a París el "XII Congrès Medical International". Botey va presentar-hi sis comunicacions entre les que destaquem "Mis cánulas de traqueotomía".

L'any 1910 presenta a Sevilla en el "III Congreso Español de Otorinolaringología" el tema: "Tratamiento del cáncer laríngeo por la tirotomía o resección parcial de la laringe, seguido de laringostomía de vigilancia".

L'any 1922, al mes de juliol té lloc a París un Congrès internacional d'otologia en el que se celebra una sessió complementaria sobre el tractament del càncer de laringe per la cirurgia i per les radiacions, que va estar encarregat a diverses personalitats en el camp com Chevalier-Jackson, Moure, Botey.

Finalment acabarem en l'últim congrés que va participar, el 1927, l'últim any també de la seva vida, celebrat a França. El títol "Mon traitement des canulars".

ACTIVITAT PROFESSIONAL I ACADEMICA

Botey va establir una consulta pública gratuïta i una clínica privada en la que el pacient podia restar ingressat. Per fer-nos idea del ritme del seu treball sols apuntarem la dada que entre el 1891 i 1902, van passar en onze anys 43.306 malalts. Entre ells comptabilitza 5.793 primeres visites i 3.410 segones visites. Va construir nombrós aparellatge i instrumental tant per exploració com per tècnica quirúrgica.

Un aspecte que cal ressaltar de l'activitat quirúrgica, era que en les intervencions de laringuectomia en les que era habitual per aconseguir la comunicació oral, la utilització d'aparells fonètics. Ell en tenia un de pròpia invenció. Però preferia la reeducació de la parla per la que deia "veu esofàgica" i al mateix temps ell ensenyava als seus pacient. Recordem que sols feia pocs anys Gtzman havia sistematitzat aquesta tècnica.

Participació en la REIAL ACADEMIA DE MEDICINA. Va ingressar-hi el 12 de febrer el 1905 amb un tema sobre el sentit de l'ofacte. Al novembre de 1909 parla de "Un caso de laringectomía total con anestesia local". Va presentar-ne altres casos demostrant un gran descens de la mortalitat; en l'últim va presentar al propi pacient parlant en veu esofàgica, explicant els fonaments i la pràctica del sistema.

Al gener del 1915 va ser encarregat del discurs inaugural. El tema era "Cirugía moderna del cáncer laríngeo" que va ser una posta al dia de les tècniques, en especial la de Gluck a la que ell incorporà modificacions. Digué que Espanya, després d'Alemanya, era el país on més laringectomies s'havien practicat. Any 1918. Pronuncia una conferència. sobre "El tratamiento del cáncer laríngeo por la intubación radifera".

1922 presenta el "termolaringoscopio".

COMENTARIS SOBRE LA SEVA OBRA ESCRITA

La majoria de les seves aportacions a l'especialitat laringològica està reflectida en publicacions, en part en revistes, algunes creades per ell mateix on presentava treballs en francès i italià. Juntament amb Cardenal, Barraquer i altres va crear "El laboratori" a semblança al de Cl. Bernard, societat la més antiga d'Espanya.

Va organitzar cursos de rinologia i laringologia de tres mesos de duració. El primer el dicta l'any 1891.

Va participar en el II Congrés de metges de llengua catalana parlant d'anestèsics en O.R.L.

Es queixava de la poca importància que es donava en aquells temps als especialistes dient "les goles dels nostres catalans segueixen impertèrrits freqüentant La Puda i altres balnearis sulfurosos amb la càndida esperança d'un pretès "humor herpètic".

Per estudiar d'una manera orientadora les seves aportacions a la laringologia cal sistematitzar les seves publicacions més importants. Es difícil aïllar unes de les altres. Podem dir que entre les 91 aproximacions publicacions i articles, les referides a aquesta part laringològica sumen en total 48 treballs.

El primer article que coneixem és "Papiloma infraglòtico" en la revista del Dr. Roguer, seguida del seu primer llibre "Higiene, desenvolupament i conservació de la veu", editada per primera vegada l'any 1886, la tercera i última al 1914.

Possiblement a l'èxit del llibret hi va contribuir l'apèndix sobre "Las enfermedades de la voz en los cantantes". Comenta en ell com s'estudiava el cant al final del segle XVIII comparat amb els temps actuals. Parla dels exercicis vocals i de la impostació de la veu que cal iniciar amb un bon mestre. Diu que pels primers exercicis son necessaris alguns mesos; cal fer-los després sens el més mínim esforç; cal elevar els aguts de semi-to a semi-to. Procurar la ressonància buco-nasal per aliviar la tensió de les cordes vocals. Creu que tan sols s'ha de vocalitzar uns tres quarts d'hora al dia. Respecte a les filatures cal practicar-les durant anys. Es parla dels tipus de respiració i s'inclina per la tòraco-diafragmàtica. En quan a l'ensenyament del cant a la dona no hauria d'iniciar-se fins als 17 anys. Estudia la formació de la veu, la influència dels climes, dient que els templats poden ser perillosos pels cantants pels canvis extrems de la temperatura i la seva humitat. Fa una enquesta sobre els costums de diversos cantants. L'any 1889 s'edita a França "Les amalies de la voix chez les chanteurs et leur traitement". Té un gran èxit i és fruit dels seus estudis i experiència clínica. S'edita també a úsua al 1900 amb una carta del propi Botey on diu: "les manières et sistemas de poser la voix, de le fermer, de l'assamplir aux differents exercices de vocalisation et de l'entrener pour la carrière theatral son multiples, vicieux la plupart du temps et insuffisement bassés sur la physiologie et l'experience ... il y a boucoup a faire pour reformer l'education de la voix".

"Tratamiento de los nódulos vocales". Aquest tema és important en els seus estudis: l'origen i freqüent situació. Les causes, que valora principalment en el mal ús de la veu. Algunes nocions patogèniques estan superades, però encarta i és preconitzador en altres com per exemple en el tractament per la reeducació foniàtrica, tractament mèdic o bé quirúrgic, que aleshores també era per galvano-cuateri.

El text és de 1895.

En els Arxius de laringologia publica el 1896 "Un caso de voz eunucoide".

L'any 1901 publica "Estudios clínicos sobre laringología, otología y rinología. Su práctica y enseñanza actual en España este fin de siglo". Es un llibre extens i és una posta al dia dels coneixements. El primer volum conté els estudis i experiències tretes dels seus viatges a partir del 1889. En el segon repassa els tractaments vigents del càncer de laringe, els tipus d'anestèsia i critica els errors de l'època.

"Tratado de otorinolaringología. Para médicos y estudiantes". 948 pg. 1ª ed. 1902. Salvat y Cia. La 4ª edició va aparèixer l'any 1925 amb 822 pg., 860 gravats.

En el pròleg es fa ressò del Reial Decret que fa oficial la O.R.L. i fa un elogi i reconeix els ments de Manuel Garcia per l'invent del laringoscopi. Comenta

l'interès de la laringologia en relació a les malalties infeccioses i amb altres com les digestives, també les paràlisis laríngies en relació a les malalties cerebrals. I en relació amb la patologia del coll, tumors i tiroides.

Comentarem alguns capítols perquè ens donen una mostra de l'aprofundiment i l'originalitat en aportacions pròpies. Cal dir que la majoria de les il·lustracions són dibuixos personals del propi Botey. En referir-se a les neurosis laríngies, terme ben conegut, les divideix: de sensibilitat (hiperestèsia, parestèsia, anestèsia i laringisme inhibitori, del que en publicà varis casos). Les "neurosis de motilitat", conta les hiperquinesis (nom actual), espasmes laríngis (respiratoris i fonatoris) amb diferents apartats. Parla de les aquinèsies o paràlisis diferenciant les perifèriques de les centrals amb un criteri ben prop de l'actual. En relació a la rehabilitació, en quant a la respiració, en les disfonies recomana exercir una certa pressió sobre l'epigàstri per millorar la veu. Entre els nombrosos tractaments proposats per la parèsia dels abductors, sol utilitzar la galvanofaradització juntament amb una fórmula personal.

En un treball "Les tumeurs benignes du larynx" parla dels nòduls i creu són més freqüents en els tenors, sopranos que no pas als baixos cantants i contraalts. Calcula que es produeixen en un 2% de les disfonies. En les notes de cap de les veus femenines vibren exclusivament els 3/4 i fins i tot els 2/3 anterior de les c.v. i diu ell, és aquí on aparèixen els nòduls, cosa ben certa. Segons ell per produir-se aquí una oscil·lació de més amplitud.

S'ha dedicat a la cancerologia laríngia. Modifica el mètode de Cluck, en la dissecció dels penjolls que són cutani-mucosos, respectant el múscul esterhohioideu o omohioideu. La sutura no ha de ser perforant de la mucosa. Una altra modificació és la d'utilitzar un sol penjoll en U de base superior.

Altres publicacions són: Influència de l'embaràs sobre certes formes de laringitis seques. Un cas d'extirpació de la larinx amb restabliment de la fonació. Mutisme i afonia histèrica. Situació de la laringologia als EEUU (Arxiu 1902). Tres casos de laringisme inhibitori; de la phonation après l'extirpation total du larynx; De la voix pharyngie; De la metode de Gluck en l'extirpation total du larynx, (ja és conegut per mètode Gluck-Botey); La tirotomie en el cancer de laringe.

Finalment en resum parlem de la seva intervenció en les revistes de l'especialitat. Es fundador i director de "Archivos Internacionales de laringología, otología" l'any 1890 en el que es publicava en castellà, francès i italià. Més endavant es titula Archivos latinos de L. O. y R. i es publica durant 6 anys més.

L'any 1912 amb motiu del IV Congrés Nacional de O.R.L." sorgeix l'idea de la Associació O.R.L. següent nomenat president el Dr. Botey. L'any 1922 es crea la "Asociación Hispánica de O.R.L. amb motiu del Congrés Internacional de París. Es nomenat president efectiu.

CONCLUSIONS

- 1- L'obra del Dr. Ricardo Botey ha estat ja extensament estudiada, amb l'unànime opinió de la seva gran dedicació i importància.
- 2- Es remarquen sempre les seves qualitats personals de treballador i experimentador, procurant l'originalitat en les seves aportacions.
- 3- Aquí volem fer palesa la seva aportació a la laringologia en la que és reconegut per tots els especialistes del seu temps, en dos aspectes: la posta al dia a través de la clínica i una orientació avançada en el seu temps en els tractaments.
- 4- Una especial orientació i dedicació el poden situar com iniciador de la Foniatria, en especial per la seva experiència i publicacions en les problemes de la veu, aportant en dos textos seus novetats i un criteri adelantat als seus coetanis.
- 5- Pel nombre de publicacions el seu nom el podem considerar l'especialista que més ha dedicat a l'especialitat des de finals del segle passat de forma que una part de la seva obra encara és vàlida avui, per ex. en relació a les intervencions en la cancerologia laríngea.